Pierasyłka apłačana ryčałtam. | Cana asobnaha numaru 20 hr.

Nr. 2. | Wilnia, Piatnica 7 listapada 1930 h. | Hod 1.

BIEŁARUSKI KLIČ

Palityčnaja, hramadzkaja, literaturnaja i haspadarskaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, Ludwisarskaja 1 — 32.

Orhan abjadnanych biełaruskich niezaležnych partyjaŭ

Pryjmo interesantaŭ ad 10 da 2 hadziny što dnia aprača świataŭ i niadzieli.
Cana z dastaŭkaj da chaty na miesiac 1 zł.

BRATY BIEŁARUSY! Pamiatajcie, što ŭ jednaści siła. Dyk nie razciarušywajcie jednaści i ŭsie, jak adzin, mužčyny i žančyny ŭ dzień 16 listapada i ŭ dzień 23 listapada hałasujcie za śpiski Nr. 11.

Baraćba za ściah.

Pad hetakim zahałoŭkam u worhanie wilenskich manarchistaŭ „Słowo“, u numary 247, 26.X.1930 h., była źmieščana staćcia, u jakoj niejki manarchist, skryty pad literami J. K., abhawarywaje sprawu supracoŭnictwa troch bratnich narodaŭ: Biełarusaŭ, Litwinoŭ i Ukraincaŭ, jakoje z boku biełaruskaha stwaryli, raźwili i raźwiwajuć dalej try palityčna-hramadzkija hrupy: Biełaruskaja Chryścijanskaja Demokracyja, Biełaruski Sialanski Sajuz i Biełaruskaje Prawasłaŭnaje Abjadnańnie, raźwiwajučy swaje ab hetym supracoŭnictwie dumki ŭ „Biełaruskaj Krynicy“.

U henaj staćci ab fakcie supracoŭnictwa hetych troch narodaŭ, miž inšym čytajem:... „supracoŭnictwa litoŭska-biełaruskaje susim wyraznaje. Na heta wačej zamykać nia možna. Supracoŭnictwa heta na našych ziemlach isnuje addaŭna ŭ halinie palityčnaj, praświetna-kulturnaj, nawat relihijnaj...

Ab isnawańni supracoŭnictwa biełaruska-ukrainskaha sumniawacca nia možam. Staim prad faktam bloku.

Ci isnuje supracoŭnictwa litoŭska-ukrainskaje? — Da niadaŭna byli my świedkami wyraznaj uzajemnaj sympatyi. Siańnia ŭžo možam kazać ab supracoŭnictwie“...

Wošža, paminuŭšy ŭ henaj staćci ŭwahi charaktaru danosčyckaha ab supracoŭnictwie biełaruska-litoŭska-ukrainskim, jakich my tut i nia cytujem, śćwierdžańnie samoha faktu supracoŭnictwa jość zhodnym z praŭdaj, bož supracoŭnictwa henaje — reč jasnaja i adkrytaja. Biełarusy, Litwiny i Ukraincy ŭ miežach Polščy — heta naturalnyja sajuźniki ŭ zmahańni za swaje palityčna-hramadzkija, kulturna-relihijnyja i ekanamičnyja prawy.

Dalej tajaž staćcia daje nam praŭdziwuju acenu ideolohičnuju supracoŭnictwa troch susiednich narodaŭ, kali kaža: „woś my jość świedkami stupianiowaj pieramieny prypadkowaha supracoŭnictwa ŭ wialiki palityčny sajuz, katoramu pačynaje nadawacca charaktar wyraznaj ideolohii.

Biełaruski ruch praz zrazumiełuju dla kožnaha sielanina demahohiju ziamielnaj reformy, a takža praz mienš praktyčnuju, ale takža zrazumiełuju, baraćbu za mowu na ambonie ŭ kaściele — pierachodzie pawoli dalej i śmialej da symbolu Pahoni i abrazkoŭ kniazioŭ litoŭskich, da historyi, jak fundamentu dziaržaŭnaj nostalgii“...*)

*) Haračaje pažadańnie mieć swaju dziaržawu,

Sapraŭdy, tak jano i jość. Da hetych słoŭ uwah p. J. K. ab našaj ideolohii dadawać badaj nia treba ničoha.

Nia mienš tak-ža praŭdziwyja ŭ henaj staćci spatykajem dumki ab adnosinach Palakoŭ da tradycyi i historyi našaha kraju, dzie čytajem: „Naskolki z boku polskaha hramadzianstwa spatykajemsia štoraz z bolšaj abaronnaściaj i wyraznym imknieńniem złažyć u muzej darahija nam tradycyi, nastolki z boku praciŭnaha bačym postup ad „ziamla biaz wykupu“ da „światkawańnia 500-lećcia Wialikaha Kniazia“...

Sapraŭdy, toje usio, što stanowić dušu i cieła Biełarusa, Litoŭca i Ukrainca, jak jaho mowa, historyja, kultura, ziamla, ekanomika — heta ŭsio dla Palaka, z małymi wyniatkami, jość niečym čužym i nialubym.

Urešcie aŭtar henaj staćci, śćwierdziŭšy fakt, što Litwa ŭ baraćbie za naśledztwa pa Wialikim Kniažstwie Litoŭskim zabrała symbal jaho—Pahoniu i siahaje štoraz pa nowyja tradycyi i što adabrała ad praciŭnika ściah jahony, kančaje swaje razważańni hetak: „Biaz sumniwu, što ŭ baraćbie za hety ściah, my adwiečnyja žychary hetych ziamiel, litoŭskaja šlachta, nia ŭmiejem časta dosyć wyrazna i dosyć enerhična pradstawić rejestr biazsprečnych prawoŭ piaršenstwa rasparadžacca hetaj ziamloj prad woblikam hetaha litoŭska-biełaruska-ukrainskaha sajuzu“...

Na heta možam zapeŭnić pana J. K., što tutejšaja šlachta, zdradziŭšy narod swoj biełaruski, litoŭski i ŭkrainski, nia tolki što „nia ŭmieje pradstawić rejestr biazsprečnych prawoŭ piaršenstwa rasparadžacca hetaj ziamloj“, ale na heta nia maje moralnaha prawa.

Šlachta naša, spoŭniŭšy rol nawozu dla polskaj kultury, swoj wiek adžyła i nie da jaje ŭžo naleža trymać ściah—symbol słaŭnaj niekali kulturnaj i palityčnaj spadčyny ziamiel Wialikaha Kniažstwa Litoŭskaha.

Praŭdziwy haspadar hetych ziamiel abudziŭsia— narody: biełaruski, litoŭski i ŭkrainski— i słušna zrabiŭ, što pieršym čynam pastaraŭsia ab ściah-symbol swaich ideałaŭ, siarod jakich pradusim bačym załaty nadpis — brackaje supracoŭnictwa Biełarusaŭ, Litoŭcaŭ i Ukraincaŭ u sprawie zdabyćcia dla kožnaha z ich swaich poŭnych, należnych im prawoŭ.

Try palityčnyja kirunki.

U biełaruskim žyćci ad daŭžejšaha času možna zaŭważyć try hałoŭnyja palityčnyja kirunki: 1) niezaležnicki, 2) polonofilski i 3) komunistyčny. Pačniom ad apošniaha.

Komunistyčny kirunak u biełaruskim žyćci pačynajecca ad času twareńnia h. zw. Sialanska-Rabotnickaj Hramady. U toj čas sawieckaja palityka idzie da taho, kab stwaryć u Zach. Biełarusi palityčnuju partyju, jakaja-b mieła ŭsie adznaki lehalnaści i mahła-b iści ŭ masy. Ale kab stwaryć takuju partyju, treba było raźbić adziny dahetul biełaruski ruch i adzinaje parlamentarnaje pradstaŭnictwa... Komunisty na hetaje iduć, pačynajecca persanalny padbor adzinak. Kamunistyčnyja „palitruki“ biaruć usich, chto tolki zhadžajecca na „sawieckuju arjentacyju“ biaruć komunistaŭ, biaruć i biełaruskich nacyjanalistaŭ. Nacyjanalisty iduć, bo spadziajucca ad sawietaŭ wyzwaleńnia biełaruskaha narodu... komunisty biaruć, bo spadziajucca pry pomačy nacyjanalistaŭ zrabić rewolucyju ŭ Polščy... Takim paradkam paŭstaŭ u nas nacyjanalna-komunistyčny ruch, jaki ŭ skorym času patrapić zachapić biełaruskija masy. Komunisty chacieli wykarystać biełarusaŭ dla swaich metaŭ — i dziela karyści swajej palityki padzialili adziny dahetul biełaruski front.

Dyk treba skazać praŭdu, što pieršy padzieł pamiž biełarusami ŭ bolšym maštabie byŭ zrobleny komunistyčnaj palitykaj.

Ale skora nadyšoŭ i druhi padzieł. Polskaja palityka, bačačy wialikuju aktyŭnaść komunistaŭ u Zach. Biełarusi, pastanawiła stwaryć u prociŭwahu polonofilski kirunak. Z hetaj metaj wyciahnuła adniekul Paŭlukiewiča, stwaryła, ci lepš kažučy, pazwoliła stwarycca „Biełaruskaj chatcy“ i tak zwanaj „Narodnaj Radzie“. Ale ŭsia heta rabota była wielmi słabaja. Tahdy paklikali Fr. Umiastoŭskaha, załažyli „Bieł. Dzień“ i tak. zw. „Narodna-radykalnuju partyju“— ale i heta mała pamahło, masy nia jšli ŭ polonofiliju. Tahdy-ž nastupiła likwidacyja „Hramady“, pawadyry byli pasadžany ŭ wastroh, partyja zabaroniena. I woś ciapier pačynajecca nowy etap u twareńni polonofilskaha kirunku pasiarod biełarusaŭ: tworycca hrupa polonofiłaŭ z raźbitkaŭ daŭniejšaj „Hramady“. Užo nia šukajuć „idejnych“ polonofiłaŭ (typu chacia-b Umiastoŭskaha), ale nabirajuć „rabotnikaŭ“ typu Łuckiewiča, Astroŭskaha i h. p., dla katorych źmianić palityčnuju arjentacyju, usio roŭna, jak heta haworycca, što raz plunuć. I hetyja „rabotniki“ starajucca ciapier pry pomačy swaich ludziej wieści polonofilskuju rabotu pasiarod biełaruskich masaŭ... My prakanany, što ich spatkaje taki samy los, jak i ich papiarednikaŭ.

Ale jość jašče i treci kirunak pasiarod biełaruskaha narodu, a heta budzie kirunak niezaležnicki.

Kali komunisty raźbiwali biełaruski narod i prałazili ŭ „Hramadu“, pawadyry hetaha kirunku ŭ „Hramadu“ nie pajšli, jany kazali narodu, što

Usie Biełarusy hałasujuć 16-ha i 23 listapada tolki za Nr. 11.

Kali nie maješ drukawanaha numaru, napišy jaho sam, ale na čystaj biełaj papiery, biaz liniejak, biez dapiskaŭ i inšych znakaŭ.

komunisty chočuć tolki wykarystać biełaruski wyzwolny ruch, chočuć zapoŭnić polskija wastrohi biełaruskimi narodnymi dziejačami i hetym zabić dla siabie dwuch zajcaŭ: z adnaho boku— padhatowić u Polščy rewalucyju, a z druhoha boku — źniščyć biełaruski nacyjanalny ruch... Komunisty spadziawalisia, što kali časam i pryduć u Zach. Biełaruś, dyk lahčej budzie: nia treba budzie wazicca z biełaruskimi nacyjanalistami, ich wyhubić polski ŭrad, a jany pryduć na hatowaje...

Z druhoha boku niezaležniki kazali, što polskaja palityka nia spryjaje wyzwolnamu ruchu biełaruskaha narodu: pakazwali na asadnictwa, na kasawańnie biełaruskaha škołnictwa, na „bieztaktoŭnasć“ polskaj administracyi, na niedapuskańnie biełarusaŭ u samaŭrady —i zaklikali nie kadzicca z tym pałažeńniem, jakoje jość, a dabiwacca lepšaha. Pawadyry niezaležnickaha kirunku klajmili ŭsialakuju ŭhodu i wykazwali jaje škodnasć dla biełaruskaha narodu.

Na hetakim niezaležnickim stanowiščy wytrywali da siańniašnaha dnia try biełaruskija partyi: Bieł. Chr. Demokracyja, Sialanski Sajuz i Prawasłaŭnaje Abjadnańnie. **Jany ŭdziaržali pry sabie toj ściah biełaruski, jaki dziaržali ŭsie biełarusy da padziełu na roznyja kirunki**: kali adny z biełarusaŭ pajšli pad „Красное знамя“, a druhija na łakajskuju słužbu polskim panam, to biełarusy niezaležniki astalisia pad biełа-čyrwona-biełym biełaruskim ściaham. Zatym hetyя kirunak jość **dalejšym ciaham** tej wyzwolna-niezaležnickaj dumki, jakaja łunała nad Biełarusiaj da padziełu i łučyła ŭsich biełaruskich patryjotaŭ. My wierym, što hetaja dumka i na budučyniu złučyć pad swoj ściah usie wyzwolnyja siły Biełarusi.

Bo hetaja dumka tolki adna i jość prawilnaja.

Za kaho hałasawać?

Dzieła taho, što biełaruskija śpiski ŭ Sojm „Biełaruskaha i Ukrainskaha Wybarnaha Bloku“ № 11 usiudy pakasawany, apračа wokruhu Świancianskaha i Wilni, my zrobim tut maleńki ahlad kandydackich śpiskaŭ u Sojm tolki ŭ Świancianskim wokruzie.

U Świancianskim wokruzie ŭcaleŭ i staŭsia zaćwierdžany biełaruski śpisak „Biełaruskaha i Ukrainskaha Wybarnaha Bloku“ № 11.

Na hetym adzinym biełaruskim śpisku № 11 stajać sapraŭdnyja zmahary za lepšuju dolu biełaruskaha narodu: 1. inžynier Adolf Klimowič, 3. Feliks Cikota, 3. doktar Stanisłaŭ Hrynkiewič, 4. Aleksandar Jacyna i inš.

Heta kandydaty ŭ pasły ŭsich tych biełaruskich partyjaŭ, jakija stojka zmahajucca za ŭsie prawy biełaruskaha narodu: za ziamlu biaz wykupu, za nacyjanalnuju swabodu, za prawy biełaruskaj mowy, za rodnuju školu, za zmianšeńnie padatkaŭ i poŭnuju swabodu relihii.

Dzieła asiahnieńnia naležnych prawoŭ dla biełaruskaha narodu hetyja biełaruskija partyi iduć na wybary adzinym frontam zaklučyŭšy dziela bolšaj siły blok z pradstaŭnikami bratniaha nam narodu ŭkrainskaha, jaki znachodzicca ŭ adnołkawaj doli, jak i narod biełaruski.

Kožny sielanin, rabotnik i intelihient ukrainiec u dzień 16 listapada ŭ Sojm i ŭ dzień 23 listapada ŭ Senat hałasuje tolki za swoj śpisak № 11, na hety bieł.-ukrainski śpisak № 11 pawinny hałasawać i ŭsie biełarusy u Sojm 16, a ŭ Senat 23 listapada.

Hałasujučy za śpisak № 11 biełarusy prawodziać u Sojm i Senat swaich pasłoŭ, a ukraincy swaich, jakija ŭ Sojmie i Senacie družna buduć baranić prawoŭ na roŭni biełaruskich i ŭkrainskich.

Apračа śpisku № 11 jość u Świancianskim wokruzie jašče dwa śpiski, jakija tak-ža nazywajucca biełaruskimi i abiacajuć wybarščykam, što buduć baranić prawoŭ biełarusa. Hetyja-ž śpiski majuć numary — adzin № 22, a druhi № 24.

№ 22— heta śpisak biełaruskaj sanacyi — polonofiłaŭ, jakija pastupiŭšy ŭ łokai da polskich panoŭ pajšli na wybary tolki dzieła taho, kab lepš prysłužycca swaim chlebadaŭcam, jakim tak wierna słužać za pachlobku.

№ 24 — heta śpisak „modnych radykałaŭ“ A. Stepowiča i K. Juchniewiča, jakija „prasławilisia“ buduŭčy pasłami swaim hultajstwam na niwie hramadzkaj, i dzieła čaho tyja partyi, da jakich jany naležali, pastanawili bolš u pasły ich nie prawodzić. Ale Juchniewič i Stepowič, jakim nadta spadabalisia dyjety (pasolskaja pensija) pastanawili pajści na wybary asobnym śpiskam i, raźličywajučy na niaświedamasć biełaruskaha wybarščyka, pralezći ŭ Sojm tolki zatym, što im dobra tam budzie.

Z wyšejskazanaha jasna, što chiba nia znojducca biełarusy, jakija-b addali swaje hałasy za śpiski № 22 i 24. Kožny świedamy biełarus budzie hałasawać za swoj biełaruski śpisak № 11.

Braty Biełarusy, dyk pakažecie swaju nacyjanalnuju i palityčnuju świedamasć, hałasujučy ŭsie, jak adzin, za biełaruski śpisak № 11! *T.*

BRATY BIEŁARUSY!

Kali chto z Was nie atrymaje drukawanaha numaru 11, dyk treba napisać na čystaj papiery pawodle nižej padanaj formy 11 i hetym pisanym numarkom hałasawać. Napisaŭšy 11 nia možna stawić nijakich znakoŭ, u praciŭnym wypadku budzie hołas nia ważny.

Biełaruskaja Małanka ŭ Amerycy.

A wot ja i ŭ Amerycy z biełaruskaj Małankaj spatkaŭsia. Škoda, što tolki dwa razy z jeju pabačyŭsia. Jana chutka pamiorła.

Jaje ŭ horadzie N. usie biełarusy dobra znali i pa jejnaj śmierci mnoha pra jaje hawaryli, dyk i ja nasłuchaŭšysia, chaču toje sioje napisać, kab pra biełaruskuju Małanku ŭ Amerycy niešta šyrejšy świet dumaŭ.

Jaje tolki ŭ Amerycy prazwali Małankaj. Jaje praŭdziwaje proźwišča zusim inšaje. Ad rodu ŭ hetaj Małanki byli wočy krywyja i tudy—siudy wielmi šybka biehali, a padčas u druhich ludziej jany da hłybini dušu prabiwali, dyk mahčyma, što dzieła hetaha jaje Małankaj prazwali. Nadta dobry charaktar byŭ u Małanki. Była jana wietłaja dla ludziej. Ščyrata i dabrata biła ad Małanki na ŭsie baki šyrokaha amerykanskaha žyćcia. Pałaki, Sławaki i inšyja ŭ Amerycy ludzi nijak nie mahli dabicca, jakoj nacyjanalnaści była Małanka, bo jana ŭsiudy i z usimi tolki pabiełarusku hawaryła.

Mocna trymałasia Małanka ŭsiaho taho, što wywiasła z rodnaj staronki. Lubiła jana rodnuju strachu i rodnuju matku. Zatoje jana ŭ Amerycy nie haniałasia za nawiznoj, nia krywiła swajej mowy, nia ćurałasia swaich biełaruskich ludziej. Šyroka pawažali jaje tut ludzi. Małoj dziaŭčynaj, siamnasty hod jej išoŭ, jak jana pakinuła biedny swoj kutočak, swaju baćkaŭščynu ŭ Ašmianskim pawiecie i praz mora pajechała ŭ Ameryku.

Na karabli harmonik rezaŭ lawonichu, chłapcy jaje brali ŭ taniec, ale jana ad ich adwaračwałasia, chawałasia ŭ kutok i moŭčki ślaźmi pa rodnaj staroncy zaliwałasia. Mora šyroka kałychałasia, padkidajučy karablom to ŭ niz, to ŭ haru. Hetak jechała doŭha Małanka, moŭčki, niecierpliwa čakajučy bierahoŭ Ameryki.

Bywaje tak na świecie, što jakim chto rodzicca, dyk takim i pamiraje. Naša Małanka ŭ biadzie i hory radziłasia i hetakaj, choć i ŭ Amerycy,— pamiorła. Žyła jana ŭ Amerycy hetak. Pieršy hod za małuju canu pracawała jana ŭ haspadaroŭ na farmie. Za ciažkoj ad zary da zary pracaj jana świetu nia bačyła. Praz ślozy i pot na nieba i sonca pahladała, kab adtul dla siabie mieć paciechu. Wočy jaje šyroka nie mahli razychodzicca pa świecie, bo ŭpiralisia ŭ blizkija amerykanskija lasy i ŭzhorki. Pasažyrskija ciahniki ŭ bok New-Jorku časta patrasali ŭsiej istotaj Małanki. Jak pojdzie dumkami ŭ toj bok, za ciahnikom, adkul pryjechała, dyk tady takaja tuha apanowywała jeju, što jana trapiatałasia, kidałasia wobziemlu, z niemaraści niepatrebna rwała trawu, raskidajučy jaje nia strojna pa bakoch, a serca tady Małančyna na kawałački razrywałasia. A kali ciahnik šybka pralataŭ, chawałyja ŭ lasoch i horach, ci ŭ šyrokaj dali, tady Małanka naša ŭspakaiwałasia — da siabie prychodziła.

Adzin raz tut Małanku pakryŭdziła amerykanskaje sonca. Małanka na poli z fartucha rasśawała niejkija paraški. Prypiakło sonca i jana nia wydziervžała. U wačoch jej ciomna stała, haława zakruciłasia i Małanka niažywoj na ziamlu pała. Jak doŭha jana tam lažała, nichto nia wiedaje.

Kali Małanka adkryła wočy, jana nad saboj ubačyła razłožystaje cianistaje drewa, doktar trymaŭ jaje za puls, a staraja haspadynia farmerka stajała nad jej z zimnoj wadoj u błasanym načyńni.

Paśla hetaha wypadku Małanka chutka kinuła henu swaju słužbu. Pieraniesłasia ŭ horad. U wadnej fabrycy stała padłohi zamiatać. Na hetym swaim nowym stanowiščy wytrymała Małanka až da śmierci. Mnoha pry swajej rabocie nahłytałasia jana pyłu i moža dzieła hetaha dawoli rana pamiorła. Sorak let majučy pašła da Boha. Žyła jana tut nia to što ŭ horadzie, ale za horadam, hdzie najtaniej možna było kwateru sabie znajści.

Miejsca hena było pry samaj čyhuncy, z zadu adnej niewialičkaj fabryki, pry bierazie bałotnaj rečki. Tam, u łahu, na nieasfaltawanaj wulicy, damy stajali tolki pa adnym baku, druhi bok byŭ wolny i adkryty na šyroki plac, prypaminajučy saboj biełaruski wyhan. Tam wiečna raście dzikaja trawa, wiecier haniaje roznyja papiery i husta tam lažać paržawiełyja błašanyja ad kanserwaŭ skrynački. U hetym kutku žyła nie adna Mał nka. Tam astawałasia mnoha i druhich biełarusaŭ, a lepiej kažučy, kožny biełarus, jaki tolki pryjaždžaŭ u horad N., swajo žyćcio pačynaŭ z henaha miejsca i kali dobra jamu ŭ žyćci ručyła, dyk adtul wychodziŭ na šyrejšy świet, a kali tak sabie žyłosia, dyk jon tam i pamiraŭ, jak Małanka.

I staławańnie ŭ žyćci Małanki było niezawidnaje. Jana pa bolšaj čaści suchama abychodziłasia. Taho-siaho ŭkusie i biažyć na rabotu. Skolki da jaje z Baćkaŭščyny swajaki i znajomyja nia pisali listoŭ, jak jej tam žywiecca,— jana na ŭsie listy ničoha nie adkazywała, bo nia było čym chwalicca. Rodnaj mamcy adzin raz tolki Małanka na kalady pasłała haścinca dwa dalary. Małanka dwa razy była zamužam. Pieršy mužyk jej nia ŭdaŭsia, a druhi dyk jašče bolš nia ŭdaŭsia. Z pieršym žyła jana ŭ zhodzie. Nia ŭmieŭ hety mužyk jaje prychinuć dalara — bywała, što zarobie, dyk taho ŭ cełaści da chaty nie pryniasie. Jon pamior, a Małanka wyšła za druhoha. Z druhim jana wadziłasia, dziaŭiłasia, a ŭreście zusim razyšłasia. Pašli žyć kažny sam pa sabie. Jon dyk wyjechaŭ na't u druhi horad. Niekatoryja susiedki i pryjacielki Małanki nahawarywali jaje ŭ pabožnaść puščicca, ale nia wiedać čamu, Małanka ich nie pasłuchała. Sa dwa razy ŭ chatu Małanki prychodziŭ niezaležnicki polski ksiondz i nahawarywaŭ jaje ŭ swaju sektu pierajści, ale i hetaha ksiandza Małanka nie pasłuchała. Ahułam, Małanku nia cikawili polskija kaścioły i polskaja pabožnaść. Jana tolki dwa razy ŭ hod na kałady i na wialikdzień bywała ŭ italjanskim kaściele, bo jej tudy było chadzić najbližej i najwyhadniej.

Ja pieršy raz spatkaŭ Małanku na wulicy. Jana wiartałasia z kramki, niosšy sabie niešta źješći. Na hetaj darozie siły pakinuli Małanku. Niešta biezmiłasierna ŭ hrudzioch jej ścisnuła i Małanka samleŭšy pawaliłasia na wulicy. Palicyja jaje ŭ špital adwiezła. Ja druhi raz z Małankaju ŭ špitali bačyŭsia. Jana nie škadawała žyćcia. Chutka pašla pamiorła Małanka. Susiedzi zanialisia jaje pachowinami. Šybka złažyli niekalki dalaraŭ i pasłali na darohu Małančynamu mužyku, kab jon pryjechaŭ na pachowiny swajej žonki. Pryjechaŭ jon, ale tolki z boku uziraŭsia, jak ludzi spraŭlali chaŭtury pa jahonaj žoncy...

Mnoha Małanak Biełaruskich jość u Amerycy! Razsiejany jany pa Filadelfii, New-Jorku, Detruat, Čykaho i inšych miestach.

Schenectady N. I. *W. Š.*

USIOROŬNA!...

Ŭsioroŭna mnie, ci žyć, ci ŭmierci,
Ciapier žyćcia nia škoda mnie!
Hatoŭ ïści ŭ abojmy śmierci,
Čym harawać tut ŭ čužynie!
Zdaroŭ byŭ, hrudzi nie stahnali,
Jak žyŭ ja ŭ rodnaj Staranie! —
Kawałak serca mnie zabrali:
Zabrali Baćkaŭščynu mnie!
I ciešycca moj worah luty,
Što swajoj mety ŭsiož dapiaŭ,
U čužyń daloku na pakutu
Za Biełaruś mianie sasłaŭ...
Daremna ciešyśsia, niahodny,
Što mnie zdaroŭje ŭśpieŭ zabrać! —
Zatoje Baćkaŭščynu rodnu
Ja ŭmieju bolš jašče kachać!
Nia dumaj: Biełaruś nia zhinie!
Nia jošć tak i nia moža być!
J jak nie starajsia, ŭražy synie,
Jana žyła i budzie žyć!

Siarhiej Piajun.

Z Biełaruskaha žyćcia.

PAD POLŠČAJ.

Rewizija ŭ siabry B. Ch. D. U subotu 1. h. m. u w. Łapacičy, Baranawickaha pawietu, palicyja zrabiła rewiziju ŭ siabry B. Ch. D. Stanisława Tatarynowiča. Šukali arużža i kampramitujučaj literatury. Ničoha nie znašli.

Światkawańnie 10-tych uhodkaŭ istnawańnia Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu ŭ Wilni. Sioleta, u wosieni, prypadajuć 10-tyja ŭhodki istnawańnia Biel. Studensk. Sajuzu.

Biel. Stud. Sajuz u Wilni zasnawaŭsia ŭ 1920 hodzie i jošć adnej z najstarejšych akademičnych arhanizacyjaŭ Wilenskaha Uniwersytetu, jakija paŭstali paśla uznaŭleńnia dziejnaści hetaha uniwersytetu paśla suświetnaj wajny. Jon-ža ad samaha pačatku raźwiwaŭ i raźwiwaje dalej šyroka wiedamuju biełaruskamu hramadzianstwu płodnuju pracu siarod biełaruskaha studenstwa Wilenskaha Uniwersytetu i biełaruskaha hramadzianstwa na niwie nacyjanalnaj biełaruskaj kultury i aświety.

Światkawańnie swajho jubileju istnawańnia Biel. Stud. Sajuz pastanawiŭ adbyć dnia 23 listapada siol. hodu.

U prahramu światkawańnia ŭwachodziać: 1. uračystaja akademija, jakaja adbudziecca ŭ poŭdni ŭ sali Śniadeckich Uniwersytetu Ściapana Batoraha, i 2. Kancert-Bal, jaki adbudziecca wiečaram u litoŭskaj sali „Apollo", pry wul. Dombroŭskaha 5.

Užo pryhatawaŭčaja pracad a światkawańnia raspačałasia. Addany ŭžo da druku i čarhowy — jubilejny numar „Студэнскай Думкі", orhan biełaruskaha studenstwa.

10-tyja ŭhodki Słuckaha paŭstańnia, jakoje załatymi literami zapisana ŭ historyi Biełaruskaha Adradžeńnia, prypadajuć sioleta 15-ha listapada. Dziela ŭšanawańnia hetych uhodkaŭ maje adbycca ŭ Wilni ŭračystaja akademija, za arhanizawańnie jakoj uziaŭsia byŭšy paŭstaniec Słuččak — inž. Busieł i studenty Biełarusy Wilenskaha ŭniwersytetu.

Kali nia ŭdasca arhanizataram zarhanizewać uračystaha abchodu hetych uhodkaŭ na 15 listapada, to adbudziecca jon u paźniejšym časie.

Sud nad b. pasłom Kryňčykam. Dnia 4-ha h. m. adbyŭsia ŭ Słonimie sud nad Paŭłam Kryňčykam, b. pasłom z Biel. Sialanska-Rabotnickaha Pasolskaha Klubu. Abwinawačwaŭsia Kryňčyk z artykułaŭ 129 i 154 K. K. Akružny sud zasudziŭ Kryňčyka na hod ciažkaha wastrohu — za prastupstwa, jakoha byccam dapuściŭsia padsudny na wiečy u Hałyncy i na hod ciažkaha wastrohu, — za prastupstwa, jakoje mieła miesca byccam na wiečy ŭ Dziarečynie.

Sud nad b. pasłami Dwarčaninam i Haŭrylikam, jakija abwinawačany z 102 i 129 artykułaŭ K. K., adbudziecca ŭ Wilni, dnia 13 ha h. miesiaca. Dwarčanin i Haŭrylik, jak wiedama, naležali da Biel. Sial.-Rab. Pasolsk. Klubu.

Z RADAWAJ BIEŁARUSI.

Prašledawańnie staršyni Biełaruskaj Akademii Nawuk u Miensku Ihnatoŭskaha. Kamunistyčnaja hazeta „Правда" padaje, što C.K.K.P.B. pastanawiŭ wykłučyć z centralnaha kamitetu Ihnatoŭskaha za toje, što Ihnatoŭski, budučy staršynioj Biełaruskaj Akademii Nawuk, „hruba skrywiŭ" partyjnuju kamunistyčnuju liniju.

Jasna, dawoli być biełarusam i nia worataham swajho narodu, a partyjnaja linija kamunistyčnaha internacyjanału budzie skryŭlena. Hetak musić jošć i z Ihnatoŭskim.

Z wybarnaha frontu.

„Народны Звон". Pad takim nazowam polska-biełaruskaja sanacyja wydaje na wybary hazecinu. Heta tyja samyja polonofiły, jakija niadaŭna wydawali hazetu „Наперад". Skampramitawaŭšysia prad biełaruskaj masaj, na hetyja wybary zamaskawalisia kult.-praśw.-hasp. „Centrasajuzam" i kab nia tak skora sielanin paznaŭ ich, ustrymali swoj orhan „Наперад" i wypuścili na wybary hazecinu „Народны Звон".

U hetaj wybarnaj polonofilskaj hazecinie „Н. З." ahitujučy za swoj polonofilski śpisak Nr 22, biełaruskija sanatary starajucca abkidać batotam niezaležnicki biełaruski śpisak „Ukrainskaha i Biełaruskaha Wybarnaha Bloku" Nr 11.

Pany polonofiły z pad ściahu „Народнага Звону", nia majučy arhumantaŭ čarnieńnia biełaruskaha śpisku Nr 11, starajucca prykleić nam toje, što my sami adkinuli, jak niepatrebnaje na śmietnik, h. zn. hultajoŭ i niadbajłaŭ u wykonywańni swaich hramadzkich abawiazkaŭ — Stepowiča i Juchniewiča.

A. Stepowič z K. Juchniewičam u padarožy ŭ Sojm na Nr. 24. A. Stepowič, jakoha Biel. Chr. Dem. za biaździejnaść nie zachacieła bolš prawodzić u Sojm, i K. Juchniewič, jaki budučy pasłom apryča swajho młyna bolš ab ničym i dumać nie chacieŭ, jakich za biaździejnaść i spekulacyju dziela ŭłasnych intaresaŭ Biełaruski Nacyjanalny Kamitet pastanawiŭ nie prawodzić bolš u pasły, pajšli na wybary asobnym śpiskam, jaki maje Nr. 24.

Hetyja pany, apynuŭšysia na śmietniku i dumajučy ab sabie, što jany štoś značać u biełaruskim adradženskim ruchu, padniali na swaim śmietničku sipawaty kryk. Wydali adozwu da wybarščykaŭ Świancianskaha wokruhu, u jakoj zaklikajuć biełarusaŭ na swoj śmietničak z Nr 24 i prabujuć abkidać hnojem z pad siabie tych biełaruskich dziejačoŭ, jakija, paznaŭšysia na ich hramadzkaj wartaści, prahnali ad siabie won. U hetaj adozwie Stepowič i Juchniewič pakazali ŭwieś swoj „radykalizm" biazhłuzdnaj łajanki. Palityčnaj prahramy hetych „modnych radykałaŭ" u adozwie nia widać...

Słowam, usia meta hetych panoŭ — mandaciki z dobraj pensijaj!..

Pawažany hr. Redaktar!

Nie admoŭcie źmiaścić u swajej hazecie hetych niekalki słoŭ.

U numary 3-im polonofilskaj hazety „Народны Звон" nadrukawana złosnaja napaść na mianie za kazańnie, jakoje ja skazaŭ u kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni 27.X. s. h. na światkawańni 500-tych uhodkaŭ śmierci Wialikaha Kniazia Witaŭta. U hetaj napaści nie padana nawat tema majho kazańnia, a tolki hałasłoŭna haworycca ab „niepryzwaitym pachlesbtwie ličwinom", ab „panižańni biełaruskaha narodu" i hetym padobnyja „humannyja" wyražeńni.

Woś-ža chacieŭ-by padać da wiedama „Народнага Звону", što kazańnie było na temu: „Dziaržaŭna-tworčyja wartaści Witaŭta". U hetym kazańni ja pradstawiŭ zasłuhi Witaŭta ŭ budaŭnictwie našaj supolnaj dziaržawy — Wialikaha Kniažstwa Litoŭskaha, jakoje abymała nia tolki Litwu, ale Biełaruś i Ukrainu. Pierachodziačy da sučasnaści, ja padkreśliŭ fakt utwareńnia ŭ wielmi ciažkich warunkach siańniašniaj Litoŭskaj respubliki i prypisaŭ hety fakt dziaržaŭna tworčym zdolnaściam litoŭskaha narodu. Pry hetym adznačyŭ, što biełarusy i ukraincy nie zbudawali swaich dziaržaŭ, bo nie apiorlisia ŭ swajej masie na nacyjanalnych i chryścijanskich wartaściach, jakija ŭ budaŭnictwie dziaržawy majuć wialikaje značeńnie, a litoŭski narod abapiorsia na hetych wartaściach i zbudawaŭ swaju niezaležnaść. Hłyboka adčutaje chryścijanstwa nie pazwoliła litoŭskamu narodu paddacca internacyjanalnym i materjalistyčnym upływam.

Ci-ž heta niapraŭda? A kali praŭda, dyk pazwolu spytacca ŭ panoŭ redaktaraŭ „Народнага Звону", našto henaja złosnaja napaść? Ci nie dawoli ŭžo złości ŭ biełaruskim ruchu? Ci nia lepš było-b padać abjektyŭnuju sprawazdaču z światkawańnia i, kali treba, padać račowuju krytyku? A woś hetaj račowaj krytyki i abjektyŭnaj sprawazdačy, na žal, u „Народным Звоне" nia było, — čym redaktary dali jašče raz najlepšy dokaz swajej adnastaronnaści ŭ wyrašańni takich ważnych spraŭ, jak adnosiny da našych susiedziaŭ.

Wilnia, 5.XI.30 h. *Ks. W. Hadleŭski.*

Wyraž hetyja numary kožny paasobku i hałasuj imi 16-ha i 23 listapada. Numar z jakimkolwiek dapiskam, znakam, choćby na adwarotnaj staranie — budzie niaważny. Dyk hladzi, kab numar byŭ čysty.

11

11

11

11

11

Z Polščy.

Aryšty b. pasłoŭ. Paśla raźwiazańnia parlamantu ŭ Polščy, ułady abwinawačywajučy b. pasłoŭ za roznyja prastupki mnohich aryštawali i pasadzili ŭ wastroh. U sučasny mament naličywajecca aryštawanych b. pasłoŭ 80 asob. Mnohija z hetaha liku abwinawačany ŭ prociŭdziaržaŭnaj dziejnaści.

Aryšty siarod Ukraincaŭ. U apošnija časy adbylisia aryšty mnohich ukraincaŭ. Dnia 30 kastryčnika s. h. aryštawany: staršynia UNDO Dr. D. Lewicki, hałoŭny redaktar časopisi „Дило" W. Mudry, adwakat dr. A. Maritčak i siabra Dziaržaŭnaj Wybarnaj Kamisii, byŭšy sekretar Ukrainskaha Pasolskaha Klubu, Uł. Kasanocki.

Pamieškańnie UNDO paśla aryštaŭ i rewizii palicyja apiačatała.

Z zahranicy.

Damahańni rewizii Wersalskaha traktatu. Wersalski traktat, jakim paśla suświetnaj wajny pieramožcy razhraničyli pawajennuju Eŭropu, staŭsia ŭžo niawyhadnym i niekatorym z pieramožcaŭ. Śpiarša ab pierahladzie hetaha traktatu padymała ŭ Eŭrópie hołas pieramožanaja Niamieččyna, a ciapier ab trudnaściach u Eŭropie, jakija spryčyniaje Wersalski traktat, pačali haworyć u Italii, Francyi i nawat u Anhlii.

Dyktatar Italii Musolini ŭ apošnija časy skazaŭ wialikuju eŭropejskaha značeńnia palityčnuju pramowu, u jakoj miž inšym zajawiŭ, **što Eŭropa, jakaja haworyć u Žeńewie ab miry, usiudy pryhataŭlaje wajnu.**

U dalejšych słowach pramowy Musolini zapeŭniaje, što palityka Italii nia daść nikoli inicyjatywy da wajny i kab da wajny nie dapuścić Italija staić za pierahlad mirnych dahaworaŭ. **Pierahlad mirnych dahaworaŭ ležyć u intaresach nia tolki Italii,** kaža Musolini, **ale ŭsiaje Eŭropy i celaha świetu.**

Wydatny francuski publicyst Erwe što raz to z bolšaj aktyŭnaściaj dakazwaje nieabchodnaść rewizii Wersalskaha traktatu. Erwe zajaŭlaje, što tolki sajuz Niamieččyny z Francyjaj zmoža pieraškodzić nowaj wajennaj katastrofie celaha świetu, a dziela hetaha Francyja pawinna pajści na ŭstupki Niamieččynie adnosna pawajennych daŭhoŭ, zaspakoić žadańni Niamieččyny adnosna hranic i kalonijaŭ.

Hetyja słowy hułkim recham adbiwajucca i ŭ Anhlii, jakaja prychilna adklikajecca da palohkaŭ Niamieččynie.

Słowam, mir, jakim zakončyłasia wialikija suświetnaja wajna, trebuje nowaha miru.

Karespandencyi.

Opsa, Brasłaŭskaha paw. U nas pradwybarnaja praca dla prychilnikaŭ Nr. 11 wielmi trudnaja. Hetyja trudnaści bačyć kožny biełaruski sielanin. Dziela hetaha nia majuć tutejšyja sialanie nadziei, što atrymajuć drukawanyja numarki i zahadzia pryhataŭlajucca hałasawać na Nr. 11 numarkami pisanymi rukoj. Uł.

Krasnaje, Maładečanskaha paw. U nas ciapier trudna zławić dzie-nie-budź biełaruskuju hazetu. Nia wierym, kab u hety čas dy jany nia wychodzili. Hałasawać kala nas źbirajucca na Nr. 11. J.

Traby, Wałožynskaha paw. Našy sialanie wielmi niezdawoleny z wybaraŭ u hminnuju radu, jakija adbylisia sioleta. Zatoje dumajuć pakazać swaju świedamaść u wybarach u polski parlamant. Cikawiacca biełaruskaj sprawaj i źbirajucca hałasawać za swoj biełaruski śpisak— „Ukrainska-Biełaruski Wybarny Blok". P.

Nowajelnia, Nawahradzkaha paw. Wielmi źbiła z tołku našych ludziej wiestka ab skasawańni biełaruskich śpiskaŭ Nr. 11 u Sojm i Senat. Adnak, jak čuwać, sialanie za „Centrasajuz" sanacyi Nr. 22 hałasawaś nia buduć, bo dobra wiedajuć, što heta śpisak polonofiłaŭ. Hałasawać źbirajucca za Nr. 11. Śpak.

Prazaroki, Dziśnienskaha paw. Kala nas nichto jašče aprača Be Be ab wybarach ničoha nie haworyć. Nastroj siarod sialan swoj biełaruski. Treba tolki dastać drukawanych numarkoŭ na hałasawańnie, bo napisać nia kožny sumieje. Hałasawać buduć za śpisak biełaruski Nr. 11. H.

Ad Redakcyi: — Numar 11 Wybarny K-t pastarajecca prysłać.

Z Wilni.

Zaraznyja chwaroby. U apošnija časy pajawilisia zaraznyja chwaroby ŭ Wilni: brušny tyfus, ospa, škarlatyna, odra i inšyja. U praciahu tydnia na hetyja chwaroby zachwareła 77 asob, z jakich 8 asob pamiorła.

Ab haspadarcy.

Haspadarka ŭ wosieni.

Kančajecca ŭžo na poli praca čysta ziemlarobskaja. Astajecca praca meljoracyjnaja. Pierad usim na sienažaciach. Usiudy tam, dzie ŭžo prakapany byli asušajučyja rawy, tam ich treba pračyścić, abnowić i dzie rawoŭ takich niama, a sienažać zamokšaja, tam treba prakapać rawy nowyja. Wosień na heta nadajecca, bo na wiasnu ziamla bywaje lišnie razmokšaj. Pry kapańni nowych i papraŭlańni starych rawoŭ treba pamiatać, kab baki rawoŭ nia byli staćciawyja a pachiłyja. Pachiłaść heta musić być tym bolšaja, čym lahčejšaja bywaje hleba. Wykopywanuju z rawoŭ ziamlu nielha składać na wał nad bieraham rowu: jaje treba raskidać roŭnym cienkim i šyrokim płastom pa ŭsiej sienažaci, kab wada mahła ściakać u rawy nia tolki spodam, ale i wiercham. Apražа rawoŭ na sienažaciach, treba źwiarnuć uwahu na karčawańnie ich z usiakich kustoŭ jałaŭca i inš., dy zraŭnawać pa mahčymaści ŭsie kurhany. Kali za hod hetaha zrabić nia dasca, zrobicca za dwa, ale pačacca ŭžo musić zaraz-ža. Čym raŭniejšaja i čyściejšaja sienažać, tym bolš i lepšaha budzia siena.

Štučnyja hnai ciapier darahija, chlaŭnoha hnoju mała, a niahnojenaja hleba ŭ nas nia rodzić. Dyk pabolšyć mnostwa hnoju možna i treba pry pomačy zakładanych kampostaŭ, u katorych usie biazcennyja haspadarčyja adpadki, jak saža, popieł, śmiaćcio, sapsutaje zbožža i ŭsio-ŭsio pierarablajecca za hod-dwa ŭ wielmi cenny hnoj.

Čyścić treba sažałki, asabliwa-ž tyja, što ŭžo zdajucca woś-woś wysychać. Wybrany z takich sažałak ślem, prasušany, treba wywozić na piaščanyja hrunty: wielmi dobra hnoje.

Silna ŭźniaŭšujusia ruń spasywać treba awiečkami. Ale jany wielmi ŭbiwajuć ruń u razmokšuju ziamlu, tamu treba pasučychsia na runi awiečak uściaž padhaniać, kab na adnym miejscy nia krucilisia.

Chto dumaje zimoj sarhanizawać małačarniu, toj musić ciapier užo padumać ab pabudawańni ladoŭni

(*Z pracaŭ inž. Ad. Klimowiča*).

Redaktar i Wydawiec B. Klepacki. Bieł. Druk. im. Fr. Skaryny, Wilnia Zawalnaja 6.